

Inspektion av Polismyndigheten i Västra Götaland, Polisområde Skaraborg, Polisenhet Östra Skaraborg, arresten Skövde, den 10 april 2014

Inledning

På uppdrag av justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde enhetschefen Gunilla Bergerén, föredragandena Elisabeth Sjöblom, Marie Hansson (protokollförare) och Karl Lorentzon den 10 april 2014 en förannmäld inspektion av Polismyndigheten i Västra Götaland, Polisområde Skaraborg, Polisenhet Östra Skaraborg, arresten i Skövde.

Inspektionen är en del av JO:s uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av arrestföreståndaren Fredrik Malm. Därefter förevisades arrestlokalerna. Efter rundvandringen genomfördes samtal med fyra personer ur personalen. JO:s medarbetare gick översiktligt igenom omhändertagande- och arrestantblad samt protokoll över omhändertaganden enligt polislagen (1984:387). Inspektionen avslutades med en sammanfattande genomgång med Fredrik Malm.

lakttagelser och upplysningar vid inspektionen

Organisation m.m.

Arresten i Skövde är öppen dygnet runt och har tio anhållningsceller och nio tillnyktringsceller. Det finns ingen tillnyktringsenhet i Skövde. Polismyndigheten har ett avtal med Secure Security Sweden AB om bemanning av arresten.

Tjänsteföreskrift eller distriktsorder med lokala rutiner och riktlinjer saknas för arrestverksamheten i Skövde. Polismyndigheten följer Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förvaring av personer i polisarrest (FAP 102-1)

och Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om polisarrest (FAP 915-1).

Bemannning och bemötande

Arresten i Skövde är bemannad dygnet runt av polis och/eller arrestvakt. Från torsdag till lördag är arresten bemannad av väktare som tas in från Secure Security Sweden AB. Under dagtid i övrigt är arresten bemannad av polis, vars tjänstgöring innefattar reception och arrest. Nattetid och vid behov av förstärkning rings väktare in och inställelsetiden är en timme. Bolaget tillhandahåller 17 väktare som tjänstgör i arresterna i Skövde, Lidköping och Mariestad. Arrestvakterna är obeväpnade men bär larm.

Väktarna får tre dagars utbildning hos polismyndigheten innan de får börja arbeta i arresten. Målsättningen med utbildningen är att väktarna ska få kunskap om vilka olika kategorier av människor de kan komma att möta i arresten. De får även utbildning om lagstiftning, rätten till våldsanvändning m.m. De praktiska rutinerna får väktarna del av genom att de går bredvid annan anställd i arresten. I utbildningen ingår inte någon särskild sjukvårdsutbildning. Polismyndigheten utgår från att väktarna genom sin ordinarie väktarutbildning har sådana kunskaper. Vid behov kan polismyndigheten hos vaktbolaget begära att utbildningen ska kompletteras ifråga om olika sjukdomstillstånd som t.ex. diabetes och epilepsi. Väktarna har som regel kunskap om hur man använder hjärtstartare. Det finns inte någon rutinbeskrivning för utbildning av arrestvakter.

Av rutin för bevakningsuppdrag i arrestavdelning vid polisenhet Östra Skaraborg framgår bl.a. följande. Vid avvisitering och vid alla tillfällen då intagen vistas utanför cell eller flyttas till rastgård ska två poliser/arrestantvakter närvara. Under tid då en intagen befinner sig inlåst i cell eller på rastgård kan bevakning utföras av en polis/arrestantvakt. Ansvarigt befälet kan i samråd med polis/arrestantvakt besluta om undantag från rutinen samt avgöra vad som är nödvändig bemanning av arresten utifrån antalet intagna och/eller övriga omständigheter.

Vid samtal med en arrestvakt från vaktbolaget framkom bl.a. att det oftast är en tjänstgörande arrestvakt i arresten. Eftersom det inte är tillåtet att ensam ta ut en intagen från cell, måste det inre befälet kontaktas varje gång en intagen behöver gå på toaletten m.m. Om det fanns två arrestvakter i tjänst skulle man inte behöva störa inre befäl i samma utsträckning och arbetet hade flutit på bättre. Samarbetet med polisen fungerar bra.

Vid samtal med ett inre befäl framkom bl.a. att det skulle behövas en mer utförlig rutinbeskrivning för arrestverksamheten i sin helhet.

Inskrivning

Arrestintaget ligger i direkt anslutning till garaget. Förmansprövning sker i arrestintaget av det inre befälet. I arrestintaget finns en kamera uppsatt som är kopplad till monitorer i det rum där de inre befälen sitter. Kvinnliga intagna avvisiteras i en cell av kvinnlig personal.

Personer omhändertagna enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall förs inte till någon cell utan sitter i receptionen i väntan på transport till LVU- eller LVM-hem.

I samtal med arrestvakt framkom att avvisitering utförs av den polispatrull som kommer in med den frihetsberövade. Det framfördes att det vore en fördel om arrestvakterna fick vara delaktiga vid avvisiteringen eftersom de ansvarar för tillsynen av den intagne efter att han eller hon har placerats i cell.

Celler, materiella förhållanden m.m.

Anhållnings- och tillnyktringsceller är placerade i varsin korridor. I varje korridor finns en dusch och en toalett. I anhållningscellerna finns brits med galonmadrass samt toalett och handfat och ett kit med lakan, filt, kudde och handduk. I tillnyktrings-cellerna finns vattenautomat och galonmadrass, och en av cellerna har toalett.

Belysningen i samtliga celler regleras utifrån. Cellerna städas efter varje intagen och desinficeras vid behov.

Intagna serveras uppvärmda färdigrätter. Frukost bereds av arrestvakten och specialkost kan ordnas. Böcker och tidningar finns att tillgå i arresten.

Vid rundvandringen noterades att det var rent i cellerna.

Möjlighet till daglig utomhusvistelse

Rastgården utgörs av ett ca 15 kvadratmeter, långsmalt, mörkt och bunkerlikande utrymme med väggar och tak i betong. I borte änden av rastgården finns en gallerdörr som vetter ut mot en mindre innergård omgiven av en hög mur. Genom gallerdörren kan man se himlen.

Intagna tas alltid ut av två arrestvakter till rastgården.

Information om rättigheter

Rikspolisstyrelsen (RPS) har tillsammans med Riksåklagaren tagit fram ett informationsblad, på 43 olika språk, med information om intagnas rättigheter i samband med frihetsberövandet. Informationsbladet finns tillgängligt för samtliga polismyndigheter.

Den svenska versionen av informationsbladet finns uppsatt på väggen i arrestintaget. Informationsbladet delas inte ut till intagna och de informeras inte heller muntligt om sina rättigheter.

Underrättelse till närstående m.m.

Vid frihetsberövande av underåriga kontaktas alltid vårdnadshavare och socialtjänst. Att underrättelse har skett dokumenteras på omhändertagande- eller arrestantbladet.

Det finns ingen rutin för att tillfråga personer som frihetsberövats om de vill att närstående ska underrättas om frihetsberövandet (jfr 24 kap. 21 a § rättegångsbalken, 17 a § polislagen och 3 § häktesförordningen [2010:2011]). Rutin saknas även för att lämna underrättelse till konsulat m.m. om en frihetsberövande åtgärd mot en utländsk medborgare.

Tillsyn

Tillsyn sker genom en lucka i celldörren. Berusade personer ses normalt till var femtonde minut medan tillsyn av gripna/anhållna sker en gång i timmen. Tillsynen dokumenteras på tillsynsbladet som förvaras i en pärm i arrestvaktens rum.

Vid den översiktliga granskningen av tillsynsblad noterades att anteckningarna över tillsynen av intagna var väl dokumenterade med bl.a. angivande av intagnas status, t.ex. om han eller hon sover eller pratar.

Hälso- och sjukvård

Intagna tillfrågas om sjukdomar och läkemedel vid inskrivningen. Det inre befälet beslutar om läkemedel ska delas ut till intagna, och läkemedlet förvaras i ett låst skåp. Vid akuta situationer tillkallas ambulans. Hjärtstartare finns i arrestintaget.

Vid samtal med ett inre befäl framkom att det är svårt att bedöma intagnas hälsotillstånd. Ambulans har ibland tillkallats för medicinsk bedömning av intagna.

Avslutande genomgång

Genomgången inleddes med att JO:s medarbetare redogjorde för sina iakttagelser vid inspektionen. Polisen anförde bl.a. följande.

Det finns behov av medicinskt stöd vid bedömning av intagnas hälsotillstånd eftersom det ofta är svåra bedömningar och avvägningar. Ett avtal för läkarassistans efterfrågas därför.

Tillsynsbladen förvaras i en pärm i arrestpersonalens rum med hänsyn till sekretess och de intagnas integritet. Vaktbolaget har initierat frågan om tillsynsbladen ska sitta på eller i anslutning till celldörrarna. Polismyndigheten ska träffa vaktbolagets arrestansvarige för att närmare diskutera frågan.

De lokala rutinerna och riktlinjerna för arrestverksamheten är bristfälliga. Frågan är prioriterad och en tjänsteföreskrift med rutiner och riktlinjer för arrestverksamheten behöver tas fram.

Vid protokollet

Marie Hansson

Justeras den 26 maj

Gunilla Bergerén

Uttalanden

Jag har tagit del av protokollet som föranleder följande uttalanden från min sida.

Vid inspektionen framkom att rutin saknas för när underrättelse till närstående ska ske. Det finns anledning att påminna om att utgångspunkten är att underrättelse till närstående ska lämnas när någon har frihetsberövats. Bestämmelser om det finns i 24 kap. 21 a § rättegångsbalken, 17 a § polislagen och 3 § häktesförordningen. Rättegångsbalkens bestämmelse rör bl.a. gripna och anhållna och bestämmelsen i häktesförordningen bl.a. personer som omhändertagits för berusning. JO har vid flera tillfällen kritiserat polismyndigheter för brister i frågor om underrättelse till närstående. JO 2012/13 s. 165 (dnr 3682-2011) rörde en anhållen person och JO 2013/14 s. 222 (dnr 2293-2012) en person som omhändertagits för berusning. I det sistnämnda beslutet framhöll JO att det är polisens sak att på eget initiativ informera om och erbjuda den omhändertagne möjligheten att kontakta närstående. Skulle ordnings- och säkerhetsskäl hindra detta, ska man tillfråga den omhändertagne om han eller hon vill att man från polisens sida lämnar underrättelsen. Frågor om underrättelse till närstående ska dessutom dokumenteras. Jag förutsätter att polismyndigheten omedelbart ser över sina rutiner i fråga om underrättelse till närstående och säkerställer att författningarna efterlevs.

Polismyndigheten bör också säkerställa att det finns tydliga rutiner för underrättelse till konsulat när en utlänning frihetsberövats. Jag vill i det sammanhanget påminna om vad som särskilt anges för personer med brittiskt, franskt, ryskt eller rumänskt medborgarskap (jfr 1 § lagen [1989:152] underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten).

Med anledning av vad som framkommit om information till intagna vill jag hänvisa till ett initiativärende som chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura öppnat med anledning av tidigare inspektioner (dnr 2572-2013).

Protokollet föranleder inte några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.

Cecilia Renfors

2014-05-27